
TANQVAM
IMBRES
MITTET
ELOQVIA

SANCTI LAURENTII JUSTINIANI PROTOPATRIARCHÆ VENETIARUM VITA

A BERNARDO JUSTINIANO

CONSCRIPTA.

PATAVII,
Ex Typographia Seminarii.

M. DC. XCI.

SUPERIORUM PERMISSU.

BERNARDI JUSTINIANI
ORATORIS
IN
SANCTI LAURENTII
PATRIARCHÆ VENETIARUM
VITAM
Ad Monachos Carthuſienſes
PRÆFATIO.

ETſi non dubito, Venerandi Patres, quin Patriarcha Laurentius, ſicuti vivens ſolebat, ita etiam vita functus excipietur à vobis omni pietatis officio; jucundiorem tamen ejus adventum eſſe exiſtimavi, ſi rationem, qua ſuaviſſimus, gratiſſimuſque hoſpes ad vos veniat, cognoveritis. Nam, cùm eum à teneris annis dilexiſſem, plus etiam, quàm parentem, atque illius diſceſſu mærens deſiderarem aliquid ſolatii; optabam, ut amantium mos eſt, aliquam illius imaginem, non Lyſippi quidem manibus, aut Apellis; ſed quæ potiùs exprimeret & mores illius, & actio-

Vita, Virtutes, & Miracula Beati Laurentii, præfixa Opuſculis illius, & apud Danielem Roſam, pag. 13. & ſeq.

actiones, & verba; quæ nisi litterarum viva (ut ita dixerim) pictura fideliter, atque perfectè repræsentari non possent; illud igitur unum cupiebam, illud optabam, singulares illius, cælestesque Virtutes, & cuivis Pontificum veterum merito non impares, præstantis alicujus ingenii litteris illustrari. Quod cùm ipse mecum sæpiùs agerem, sæpè etiam cum his Venerabilibus Patribus vestris, qui apud nos sunt; & præsertim cum Angelici Spiritus viro Francisco Tarvisano Præfecto vestri Cœnobii, accidit inter nos officii quædam, & pietatis plena contentio, cùm orarem ego illum, & ille contrà me, ut aliquid de vita nostri Pontificis scriberem. Dicebam, esse illi auctoritatem, esse doctrinam, consuevisse per multos annos cum Laurentio, multa vidisse, multa cognovisse, singulari charitate, ac reverentia ei fuisse devinctum. Vereri me prætereà dicebam, ne si ego scriberem, sanguinis propinquitas obesset fortasse Laurentii Causæ, & velut in foro solet, testimonium Nepotis in Causa Patrui suspectius haberetur. At ille iisdem contrà me rationibus urgebat enixiùs, & facultatis, & consuetudinis, & amoris. Atque, ut est præstanti doctrina, & usu rerum, intueri jubebat D. Ambrosium, qui Satyri fratris laudes duobus libris complexus est; aspicere D. Bernardum, qui Gerardo fratri inter cæteras nobilissimas super Cantica homilias, locum præcipuum ejus laudibus inseruit. Neque Latinos solùm memorabat, sed Græcos etiam. Nam & S. Chrysostomus Parentis, & Basilius Sororis vitas, & laudes, quemadmodùm Sanctus noster Aurelius Monicæ Matris prosequuti sunt. An præterea dicebat: Si quotidie

Rationes, ob quas Bernardus vitam scripsit B. Laurentii Patrui.

tidie vides alienos, & externi generis homines concurrere ad illius sepulchrum, qui aut statuas, aut flores, cereosve in testimonium venerationis apportent, quid tandem tibi necessitudine Nepoti, pietate Filio, tantis illius beneficiis obstricto agendum sit? Te certè audivi, cùm diceres, illum tibi sæpè magnis in laboribus præsenti affuisse numine: quemadmodum promisit ipse tibi dum migraret è vita. Nonne igitur ad illius honorem, & gloriam, nisi ingratissimus esse vis, & haberi, quicquid in te est aut facultatis, & ingenii, aut denique studii, & diligentiæ conferendum? Hæc igitur ille cùm diceret, non minùs prudenter, quàm amicè certè in memoriam redigebat, idipsum usu accidisse ferè per omnes ætates; omitto enim priscos illos Gentiles, ut Catonem, ut Cæsarem, ut Thucydidem, & Xenophonta; quorum hi Græcis, illi Latinis litteris res illustravere suas; adeò non de amicis, aut propinquis, sed de se ipsis scribere non dubitarunt. Dicam de nostris, certè Athanasius Antonii, Martini Severus, Bernardus Malachiæ, Gregorius Basilii, Gregorii Chrysostomus scripsere vitas; aut discipuli omnes, aut amicissimi. Itaque refragari jam non poteram summæ auctoritatis exemplis. Sed illa præcipuè ratione non poteram, quam de illius erga me memoraverat beneficiis. Abiit enim optimus Pater ea maximè tempestate, cùm me, familiamque meam turbulentissimi fluctus, & procellæ variis modis impeterent, ut mergi penitùs necesse fuerit (tu scis bone Deus) nisi invocatus semper à me benignissimus Pater in tantis malis, atque periculis opem tuam impetravisset. Ut extaret igitur aliquod grati animi officium, quod pro- Beneficia ope Beati Laurentii accepta.

fectò ab Nepote erga Patruum sine scelere omitti non potuit; appuli animum ad scribendum; quæ autem narrabimus, verè possumus dicere cum Apostolo, quia non solùm à fidissimis Testibus audivimus; sed pleraque ipsi vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectaverunt; præsertim cùm ab initio Pontificatus ad ultimum usque vitæ diem ab illius (ut ajunt) latere nunquam ferè discesserimus. Placuit autem vobis potissimùm inscribere, clarissimi Athletæ Christi: nam cùm Leonardi parentis cineres, atque ossa mei apud vos habeam pignus eximiæ erga vos familiæ nostræ observantiæ, & pietatis: cur Germanos optimos, atque dulcissimos, qui se incredibili pietate dilexerunt, quantum in me est, pari quoque contubernio non donem? Venit igitur ad vos Laurentius Pater, & vita Sanctus, & doctrina instructus, Miraculis coruscans: quibus quidem ornamentis quid accedere possit, non video. Sunt autem summa omnia hæc, & habitant adhuc in oculis omnium; ex quibus & voluptatem in legendo, & fructum in imitando percipere possitis.

Fides Scriptoris.

C A-

CAPUT PRIMUM.

Quo genere, quibus parentibus sit ortus, & quo pacto adolescens ad disciplinam Monasticam sit profectus.

Natus est igitur Laurentius Venetiis Bernardo Justiniano Patre, Matre verò Quirina. De utriusque familiæ nobilitate neque multa dicere, neque omninò silere licet sine illius injuria. Nam sicut his fortunæ donis gloriari superbæ levitatis est, ita fortiter contempsisse, quod Laurentius fecit, summæ gravitatis. Celebre igitur est, & in antiquis Venetorum monumentis extat, Justinianam familiam à Justiniani posteris defluxisse: tres fratres Constantinopoli pulsos per seditionem venisse in Italiam, atque Venetiis consedisse. Hujus familiæ virtus cùm multis in bellis, tùm in eo maximè claruit, quod à Vitali Michaele Duce Veneto adversus Emanuelem Imperatorem Constantinopolitanum feliciori initio, quàm eventu gestum est. Classem nobilissimam centum triremium, & viginti navium Dux Venetus centum diebus confecit, & in altum deduxit. Quæ quum omnem oram Illyrici maris, portus deinde Epiri, atque Achajæ, & deinde maris Ægei Insulas penè omnes recepisset, captaque denique, ac spoliata Chio, ad Insulam, quæ nunc dicitur Sanctæ Panagiæ, divertisset, & descendisset aquatum, seu pestis illa fuit corrupto Cœli tractu, seu, quod magis creditum est, infectæ ab hostibus veneno aquæ, sanè incredibili labe vastata est. Justiniani quicumque per ætatem potuerant capere arma, Classem eam conscenderant, quasi patrias sedes bello repetentes, sed tantum conatum infelix exitus excepit; nam ad unum omnes, sic volente Deo, aut ferro, aut morbo extincti sunt. Domi præter aliquot senes, sufficiendæ soboli frigidiores, fortè evenit, ut unus tantùm superesset Adolescens Nico-

Ortus Beati.

Origo Justinianæ Familiæ.

Notabilis Familiæ Justinianæ propagatio.

Nicolaus nomine apud Monachos Sancti Nicolai. Vitalis Dux laceram, & tàm milite, quàm remige vacuam Classem trahens in patriam reversus; & quum præter alia publica incommoda, tùm etiam quasi excidii illius familiæ causa fuisset, quæ toti Civitati fuerat carissima, incidit in populi odium. Et ut, quoquo modo posset, reconciliaret, statuit non solùm restituere illam in lucem, sed copulare etiam sibi sanguine. Impetrat ab Alexandro III. Pontifice Maximo, ut liceat adolescenti Monaco solvere vinculum religionis ad reparandam sobolem suæ Gentis, eique unicam Filiam despondet Annam nomine. Faustæ fuere nuptiæ. Donavit illos Dominus maribus sex, & tribus fœmellis; lætus tàm prospera sobole Nicolaus, & Deo gratias agens, Voti veteris, Religionisque non immemor; ad Monasterium reversus est, ædificato priùs apud Amianum Cœnobio Virginum sub nomine Sancti Adriani, in quo Anna Uxor ipsa quoque Monasticam cœpit vitam. Multis miraculis ambo claruerunt, atque eorum Imagines apud Ædem Sancti Nicolai in testimonium Sanctitatis ad nostram usque ætatem perstitere. Quod ne cui fortè mirum videatur; iisdem temporibus idem Alexander Pontifex Constantiam Gulielmi Siciliæ Regis filiam, & Monacam, & plusquam quadragenariam Henrico Imperatori Friderici Barbarossæ filio nuptui concessit, ad sobolem Gulielmi Patris, qui Siculis fuerat carissimus, suscitandam. Ex hac igitur Sanctitatis propagine Laurentius ortus, Bernardus pater juvenili ætate è medio magnorum honorum cursu surripitur. Quirina Mater, & ipsa clarissimo genere anno ætatis quarto supra vigesimum, amisso Viro, & quinque susceptis liberis, reliquam ætatem cælibem duxit, domum suam regens, ut Apostoli verbis utar, *& filios in timore Dei, & mandatis instituens, instans orationibus die, ac nocte;* & ne in deliciis vivens mortua esset, cilicium, & catenam æream, quoad vixit, circa lumbos gestavit, jejuniis, & vigiliis florentem ætatem castigans. Præcipuè autem in pauperes misericors, & benefica, & quæ ad eleemosynas filios semper

Educatio Beati Laurentii apud piissimam Matrem.

& ver-

& verbo instrueret, & exemplo. Accessit ad eximium Laurentii ornamentum, germanorum Fratrum par memorabile, Marcus, & Leonardus, quorum necessaria mentio me diù tenuit ancipitem, scriberem ne hìc aliquid de illorum vita, moribusque. Sed quum magni res operis videretur, malui nunc soli Laurentio dare operam. Unum tamen illud non silebo cum bona venia legentium. Tres ejusmodi Fratres tanta virtute, sanctimonia, & omnium bonarum artium scientia præditos, quidquid ex Scriptorum monumentis extet, vix ulla unquam sæcula tulisse. Nec falli me amore, neque fallere prorsùs scio. Natus est Laurentius sub finem belli Genuensis illius maximi & periculosissimi: & natus, quo die pro insigni apud Clodium victoria universa Civitas supplicationibus, & omni lætitiæ genere redundabat. Dicere solebat Quirina Mater, dum in ea lætitia pareret, gaudio quodam animi perfusam, Deo primùm gratias egisse, quòd cum partum, quem tantis in laboribus, periculisque gestasset, in lucem ederet, cum tanta Civitatis lætitia. Deinde Deum suppliciter orasse, ut hostibus aliquando formidini esset, & saluti civibus; quod certè vidimus evenisse bello Mediolanensi, sicuti suo loco dicemus. Statim autem primæva ætate declaravit morum elegantiam singularem. Nihil illo venustius, aut amabilius; cum majoribus natu libenter esse, cum æqualibus facilis, minores amplecti; cæterùm excellenti videbatur animi magnitudine, & ad summas res semper intenta. Nihil illum ludicri delectabat, ut solet cæteros juvenes; sed ad magnas res divina Sapientia rapiebat, ut aliquando Quirina mater metuens, ne aliorsùm erumperet ille ardor animi, & mundi honores amplecteretur, plusquam par esset: quin, tu, inquit, hanc mihi, Fili, insaniam immittis? Infernum sapit ista superbia. Cui subridens Laurentius, veluti per jocum: noli timere, mater; magnum me Dei servum adhuc videbis: hoc de se ipso puerile præsagium haud multò post Dominus implevit. Annum erat natus undevigesimum, eius scilicet ætatis, in qua carnis illecebræ ancipitem facere solent

Dies natalis Beati fanctus. *Pueritia Beati* *Adolescentia, & Juventus Beati.*

solent humanæ vitæ viam. Dominus autem Jesus manum illi adhibere volens, apparuit illi, sicut ipse in eo libello, qui *Fasciculus amoris* inscribitur, meminit: ipsius verba subjiciemus. *Eram vestri similis, quærens æstuanti desiderio pacem in rebus extrinsecis, nec inveniebam. Tandem quædam Virgo Sole splendidior mihi apparuit, cujus nomen ignorabam. Hæc propiùs accedens venusto vultu, placidoque affatu: O Juvenis, ait, dilecte, cur effundis cor tuum? & pacem sectando per multa variaris? quod quæris, penes me est; quod concupisti, tibi polliceor; si tamen in sponsam me habere volueris. Quum verò nomen ipsius, & genus, & dignitatem scire peroptarem: se, ait, Sapientiam Dei esse, quæ propter hominum reformationem humanam formam suscepit: Assensi igitur, & dato pacis osculo læta discessit.* Hac igitur visione perculsus rem detulit ad Marinum, Quirinæ Matris Consobrinum, qui fuit tàm vita', quàm doctrina sanctissimus. Is quanquam magnum aliquid portendere, & ardentem Juvenem ad omnem altissimæ vitæ rationem intelligeret perspicere, tamen penitùs illius animum, & corporis firmitatem experiri maluit. De vestitu nihil mutavit, ne cultus sordidior proderet animi propositum. Sed Matri nimiùm amanti secretum esse non potuit; quæ cùm præter suspiciones alias, ligna quædam rudia super lectum sternere, superque his lignis cubitare Filium deprehendisset, ut est matrum natura mollior, metuens, ne filius non satis difficultates Religionis intelligeret, induxit animum tentare illius propositum, & nuptias apparare; & quidem Virgo offerebatur forma, nobilitate, & amplis divitijs præstans, quam ego senem cognovi. Id quum animadvertisset Filius, & Fratres cum Matre conjurasse perspiceret, fugam maturavit, atq; ad Marinum Avunculum se contulit in Religionem Canonicorum Collegiatorum, qui Sancti Georgii nuncupantur. Dicebat autem, initio conversionis constituisse animo hinc omnia bona fortunæ, nobilitatem, magistratus, honores, uxorem, liberos, pecuniam, & omnes prætereà generis voluptates: illinc inedias, vigilias, æstus, algores, servitutem: sedisse deinde quasi judicem inter ista, & ab

Divinæ Sapientiæ apparitione honoratur, de qua ipse testimonium perhibet in fascic. Amor. c. 15. pag. mihi 406. sub litt. C. & D.

Vitæ asperitas.

Ut vitaret paratas nuptias, aufugit in Religionem.

& ab se se ita egisse. Considera nunc etiam atque etiam, Laurenti, quid agas: putas ne hæc perferre poteris, aut illa contemnere? Tum se se ad Crucem Domini convertisse: *Tu es Domine spes mea, ibi posuisti certissimum refugium tuum;* sic confirmatus animo, relicta Matre, Fratribusque, calcatis præterea opibus, & honoribus, & florentis ætatis illecebris ad cœlestem militiam profectus est.

CAPUT SECUNDUM.

De siti, fame, vigiliis, & omni corporis attritione; de dolorum tolerantia, per omnem ætatem declarata.

PRimum igitur sibi certamen instituit cum corporeis illecebris, cujus viam brevissimam judicavit: si nihil illis molle concederet, sed bellum gereret, quasi cum hoste capitali. Nihil dicam de cibi parcitate; quem nunquam saturitate, sed vix ultima necessitate definiret; nihil de sitis tolerantia, qua nunquam sic torreri visus est, ut vel per jejunium, vel manuum operationem, vel peregrinationem, vel valetudinem adduci potuerit, ut potum deposceret. Qui si invitaretur à Fratribus, dicebat: Quo igitur pacto feremus Purgatorii calores, si parvam hanc sitim ferre non possumus? Vigilias à Patribus institutas non solùm ita servavit, ut ad Matutinum primus veniret, ultimus discederet; sed quum multorum Monachorum mos sit, post Matutinum ad somnum redire, donec sol illucescat; Laurentius per omnem vitam nunquam de Ecclesia discessit, donec ad Primam Fratres convenirent. Rigente hyeme, accedere ad ignem nunquam visus est, quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatem. Accidit autem, ut Pater quidam ad ignem invitaret, recusante illo, palpavit Pater illius manum, quumque obrigentem frigore sensisset, admirans inquit: O fili, magnus calor est, quo intus ardes, si frigora ista non sentis, quibus obriguisti. Quid illud? ut ne in hortum quidem remittendi animi causa unquam accesserit,

Corporis castigationes.

Religio.

Vitæ rigor.

Religio.

ſerit, quod unum ſolet eſſe Monachorum remedium? Stabat gradu nixus, dum divina canerentur Officia, non dextra, non læva ſedilibus hærere, quem ſtatum ſemper in pſallendo ſervavit. Videntur hæc fortaſſe minùs admirabilia iis, qui nunquam experiuntur. Vos autem nobiles Chriſti Athletæ, qui quotidie facitis harum rerum periculum, ſcio factu difficiliora, quàm dictu judicabitis: Hujus propoſiti, atque conſtantiæ perſeveravit ad ultimam ſenectutem, ut in ipſis ægritudinibus vix ulla corpus remiſſiori ratione foveret. Nam quum Medicus eum laborantem jam fermè ſeptuagenarium ad edendas carnes invitaret Quadrageſimæ tempore, & quò faciliùs ſuaderet, afferret exemplum Sancti cujuſdam ex his recentioribus, qui ob ægritudinem haud majorem die Dominicæ Paſſionis pulpam faſiani comediſſet, petivit primùm Laurentius, an abſtinere poſſet ſine vitæ periculo; cùm ille non negaſſet, unuſquiſque, inquit, abundet in ſenſu ſuo; ſed ut verum fatear, valdè me delectant veterum exempla Sanctorum. Video autem Confeſſores per carnis macerationem, Martyres autem per ſanguinis effuſionem ad cœleſtem patriam contendiſſe. Itaque ut ad priores annos redeam, quum factus eſſet ætate vergente debilior, cogebant eum Patres ex Capitoli decreto, ut cibo, & ſomno, & veſte moderatiùs uteretur: quod ille ægrè ferens, quaſi ad delicias compellerent: jubete, dicebat, ut lubet, parebo juſſis, ſcire tamen vos velim, ei, qui pro Chriſto pati decreverit, patiendi viam non defuturam. Quærebam ab eo Patre, qui hæc narrabat, quid his verbis ſignificare voluiſſet; Diſciplinas credebat, ideſt, verbera, & plagas, quibus ſolebat affligi vehementiùs, notas quippe, & ſanguinis maculas ſæpiſſimè apparuiſſe: non ſolùm autem evicit has communes naturæ neceſſitates, ſed dolorum patientiam admirabilem ubique præſtitit. Incidit initio Religionis in morbum fiſtularum, quas Medici appellare ſcrofulas ſolent, iis omne collum repletum eſt. Deſperabant Medici de Juvenis ſalute, unum remedium dabant, ſi ſetis equinis per tranſverſum collum ſæpè deductis corrupti humo-

Vitæ rigor etiam in ſenectute, & infirmitatibus.

Obedientia.

Corporis caſtigatio.

Patientia.

mo-

mores educerentur, adurerentur deinde ferro candenti. Verùm timebant, ne dolorem ferre non posset; at Laurentius vultu, quo semper erat, æquali, quid dubitatis, Fratres, secet, & urat Medicus, ut lubet, an non poterit Dominus mihi dare fortitudinem, qui tribus Pueris dedit in fornace candenti? Trajectus itaque, & sectus, & adustus est; ubi illud admiratione dignum, quòd præter unam vocem *Jesu* semel emissam, ne minimum quidem gemitum edere deinceps auditus est. Cæterùm hoc nobis incredibile fuisset, nisi oculis nostris vidissemus. In ultima ætate, quum Pontifex esset, eandem animi firmitatem; & quum guttur intumuisset majorem in modum, ac resolutio tardior appareret, eademque difficilis; angeretur autem animi piissimus Pater, domi, atque in cubiculo inclusum vacare non posse ovibus suis, ad ictum ferri stetisse penitùs immobilem, quum timenti Medico diceret: incide audacter; neque enim novacula tua laminas Martyrum superabit.

CAPUT TERTIUM.

De humilitate, & mansuetudine. De contemptu ignominiæ. De paupertatis amore. De dono orationis, & constantiæ.

HÆc de corporis attritione, & quidem pauca de multis; sed veniamus ad animum, ubi plus negotii videtur. Incipiemus autem ab humilitate, quam ipse cæterarum virtutum reginam appellabat. Si Rector erat Monasterii, velut id sibi muneris contemptui potiùs esset, quàm honori, infima quæque ministeria deligere, quæ relatu sint etiam indigna. Nihil, nisi de peccatis suis loqui, sua detestari, contemni, ac despici cupere: semper de humilitate Domini Jesu, aut Beatissimæ Virginis loqui. Sed omissis quotidianis istis, videte, Patres, quomodo contumelias tulit. Quum de Monasterii negotiis aliquando in Capitulo agerent, Frater quidam simplicioris

Humilitas

Mira humilitas, & Patientia.

cioris

cioris ingenii accusavit nescio quid à Laurentio factum; Laurentius autem quamvis intelligeret hominis ingenium, & purgare facilè posset, quod objecerat, substitit primùm, quasi non audiret. Tandem leni gradu in medium procedens, genibus flexis: ignoscite, inquit, Patres, peccavi in Cœlum, & coram vobis, ecce pœnitentiam, quam dederitis, agam. Tactus pœnitentia Frater ille, ad Laurentium accurrit, & veniam petens ejus pedibus advolutus est. Iterùm autem, quum simile quippiam falsò objiceretur, compressa Laurentius mordicùs lingua, nihil respondit; scilicet, ne aut confessio malum exemplum proderet, aut negatio contentionem gigneret; loquendi, & tacendi tempora prudentissimè discriminans. Mundi verò fastus, atque superbiam quàm magnificè perdomuit! Non dico, ut opes reliquerit, & honores: neque enim tantæ virtutis est honorem contemnere, quàm contemptum appetere; plus est enim ut malè affici negligas, quàm ut benè affici non cupias; cæterùm illud summæ perfectionis, ut malè affici desideres. Itaque non silebo, quod Maphæus Patriarcha, qui illi successit, & fuerat ejus discipulus, mihi narravit. Nam quum de more exissent ad petendum panem, fortè accidit, ut frequentiora Urbis loca penetrarent. Sensit eum Laurentius motum loci celebritate, & declinare cupientem: Maphæe, inquit, quid moveris? vadamus constanti gradu, nihil enim profecimus, si reliquimus verbo mundum, nisi etiam opere declaremus: eamus cum saccis istis, quasi crucibus, & gloriosum hodie de sæculo triumphum referamus. De paupertatis autem amore quid dicam? Accidit fortè, ut tectum Monasterii igne conflagraret; ubi Fratres omne penu in spem anni reposuerant. Aberat eò die Laurentius, advenienti verò mœsti Fratres triste nuntium quum attulissent, hilari vultu Laurentius: eja filii, quid mali actum est nobis? non ne paupertatem vovimus? Benedictus Deus, qui nos voti compotes facit; ipse, qui dat semen serenti, panem etiam ad manducandum præstabit: tantùm ne amittamus confidentiam nostram, Filii, quæ, ut inquit Apostolus, *magnam habet*

Eadem Virtus.

Eximius actus Humilitatis.

Amor Paupertatis.

Fiducia in Deum.

bet remunerationem. Sicut igitur omnes & carnis, & mundi illecebræ viluerant, ita una illi voluptas erat ex Ecclesia, aut cella non discedere; & orationis quidem, & contemplationis gratia eum nemo superavit. Qualis enim veneratio subibat animum, quum illum ad Altare conspiceres? quæ corporis immobilitas? quæ vultus intentio? quæ lacrymæ? Ex Fratre quodam audivi, illius imprimis familiari, dum celebraret Missam nocte Dominicæ Nativitatis, post consecrationem Eucharistiæ solutum in mentis excessum; quumque diutiùs perseveraret, accedit Diaconus semel, atque iterùm, ille persistit immobilis: tandem casula tractus à Fratre, velut à somno evigilans, ecce, prosequor, inquit, Frater; sed quid de Infantulo isto tàm pulchro faciemus? quomodo solum, & nudum in tanto frigore relinquemus? Constantia autem fuit admirabili; postquàm Deum secutus est, maternam, aut fraternam domum ingressus non est. Memini, puer adhuc cùm essem, videre eum ad domus nostræ januam pulsantem, panes petere; domum tamen, aut januæ limen non ingredi, sed foris stantem panes operiri. Mater autem Filium ægrè ferens tanto onere gravem diutiùs per urbem vagari, jubebat Ministris, ut saccum illi panibus implerent; recusare semper Laurentius, & panibus duobus contentus discedebat, ut operam navaret humilis mendicationis, & non domestici quæstus. Matris dormitioni interesse pietatis esse putavit, ibique noctem egit, ut materni amoris præceptum adimpleret. Dignum illud memoria, quòd Matrem, quam unicè dilexit, morientem videre potuit sine lacrymis; & plorantibus aliis, ipse siccis oculis ultimum persolvit officium. Idem ubique erat, nunquam eum quisquam, aut lætitia exhilaratum, aut ira commotiorem, aut solutiorem remissione animi videre potuit; non ullum denique vestigium metus, cupiditatis, doloris, voluptatis.

Oratio, & Contemplatio.

Exstases.

Fortitudo, & Constantia.

Pietas in Matrem.

Aequanimitas.

CAPUT QUARTUM.

De dono, & efficacia verbi; quo pacto Fratrum tentationibus subveniret. De spiritu Prophetiæ. De vocatione illius ad Pontificatum.

ERat autem illius constantia, quod rarò solet accidere, mira simul humanitate, & veneratione condita. Sermone fuit suavi, brevi, & pondere pleno; &, ut scriptum est, verbum, quod ex illius ore egrediebatur, vacuum non redibat. Fuit illi præcipuus in adolescentia Socius, tàm genere, quàm divitiis clarus; is fortè aberat, & in Oriente negotia gerebat, quando Laurentius Dominum Jesum secutus est; hoc quum accepisset, & juvenis, & ignarus, quòd esset animus divino spiritu afflatus, pergit ad Monasterium cum cantoribus, & citharœdis, & cum aliquibus armatis, planè non dubitans Socium ad reditum pellicere, & si Fratres fortè negarent, tum vi, & armis usurus; accessit Laurentium; quem cùm vidisset non tàm habitu vestis mutatum, quàm oris, & gestus, & incessus, obstupuit; Laurentius benignè salutatum incipit illius animum blando priùs sermone tractare; tùm paulatim à mundi rebus ad cœlestia deducere. Quid multa? impulit Juvenem, & qui laqueum ad amicum capiendum tetenderat, in rete improvisus incidit. Respondens autem Laurentio, inquit: Frater verba æternæ vitæ habes, & quoniam frustrata mea spes est, teque ex hoc loco educere non possum: tu sanè ex hoc sæculo me ad te deducere poteris: statutum est tecum vivere, tecumque mori. Prædicationis ad populum facultas ei defuit, quia nec spiritu, nec lateribus esset benè firmis; sed nihil fuit suavius, quàm sedentem inter Fratres audire. Cujus quidem rei vos in primis, Venerandi Patres, optimi testes estis, à quibus vocari sæpè solebat. Ubi aliquando audivi à Fratribus vestris,

Eximius actus gratia sermonis.

Mira Cæli

ſtris, quum ſediſſent ad umbram patulæ fagi, & dicere aliquid pararet; extemplò nimbis, & tonitruis incredibili cum fragore miſceri Cœlum viſum eſſe. Quum verò Fratres hinc pluviam, grandinemque metuerent, hinc ægrè ferrent, concupita prædicatione fraudari, ſubridere cœpit Laurentius, & manu monere: Quieſcite, inquiens, Fratres, hæc ſunt Sathanæ ludibria; qui mendax fuit ab initio, & in veritate non ſtetit; numquid verbum Dei alligare poterit? Vix igitur ſermonem inſtituit, & ecce Cœlum viſum eſt aperiri, dieſque lætiſſimus pio Fratrum deſiderio obſequentiſſimum præbuit officium. Non minori præterea cura Fratribus aderat; mœſtos conſolari, curare infirmos, laborantibus ſubvenire: cogitationes, & Diabolicas inſidias exquirere. Vexabatur Frater, ut mihi narravit, ſpiritu ad ſæculum redeundi, & aliquoties à Laurentio confirmatum non ceſſabat Diabolus inſtigare: ferre ille ampliùs tentationem non poterat; ad Laurentium autem ſe conferens: ſuccumbo, Pater, ait: fer opem; ecce, niſi adjuveris, ad ſæculum redeo. Tum Laurentius: ſine modo, mi Frater, & tantùm hodie ne abeas, cras, ut libuerit, deliberato. Nox una in orationibus, & lacrymis abſumpta ſic Diabolum fugavit, ut nunquam deinceps eum ſit auſus impugnare. Sed quod ſequitur admirabilius, quod quidem narrare dubitarem, niſi accepiſſem à Patre venerandæ fidei, & auctoritatis. Quum Frater quidam ſimili inſtigatione premeretur, & ad certiſſimam Laurentii opem recurriſſet: accepit Laurentius lauri ramuſculum, qui decoctus aqua relictus erat in vaſculo. Ad fratrem autem converſus, accipe, inquit, Frater, & in horto planta, & ſi quidem revireſcet, ſecurus eſto de perſeverantia tua; abiit ille, & plantavit, & reviruit, & de Miraculo gaudens, memoriam virgæ Aaron, & palmæ Macarii revocavit. Cæterùm Prophetiæ ſpiritu uberrima quadam menſura Dominus eum donavit, & hoc ita celebre, & divulgatum fuit, ut non aliter ad eum, quàm ad oraculum concurreretur. Innumerabilia dicere poſſum, & aliqua dicemus ſparſim, ubi res poſtula-

Serenitas ad verba dicti Beati.

Charitas erga Proximum.

Oratione vincebat Dæmonem.

Insigne Admirandum.

Donum Prophetiæ.

bit; intereà unum eligemus è multis, vel homine, in quo accidit, vel multiplici varietate, vel certitudine rei, præstantissimum. Fantinum Dandulum, scio cognovistis, genere, dignitate, vita, & doctrina clarissimum, qui fuit nuper Episcopus Patavinus; hic dum sæcularis esset adhuc, & primarium in nostra Republica locum teneret, primo die Quadragesimæ ad suscipiendum de more cineris, & benedictionem, Laurentius ait: Memento, Frater, quia in futuro anno tu aliis horum cinerum officium impendes: quod, ut audivit homo sæcularis, & plusquam quinquagenarius, surrexit admirans. Neque aliud tamen ibi percunctatus est propter loci majestatem, sed in claustro prætereuntem expectat; factus autem ad illum propior, rogat, quid illis verbis significare voluerit. Laurentius substitit aliquantulum cogitabundo similis; deinde subjecit: dico tibi Frater, quòd cinerem quidem non impones, sed certè populo distribues ramos olivarum. Fantinus, quamvis majori adhuc admiratione teneretur, quonam modo hoc posset accidere, tamen aliud sub iis verbis latere dubitans, discessit. Ecce autem haud multò post, Martino defuncto, Eugenius Venetus Pontifex eligitur: ad eum Fantinus Legatus ab Senatu destinatur: suscepit eum Eugenius maximo cum honore, & inter sacros Ordines initiat: denique ante vertentem annum Legatum Apostolicum Bononiam mittit, quò quum venisset, & primo die Quadragesimæ imponere cinerem populo necesse esset, invitatur Legatus ad id muneris; ille recusat, quòd ab alio, quàm Sacerdote fieri non liceret. Instant enixiùs illi, dicentes, id muneris à Legatis semper exerceri consuevisse. Fantinus in proposito permanet, atque id officii non parvo tandem labore deprecatur, nihil adhuc de Laurentii verbis advertens; die verò Palmarum cùm similis contentio oriretur, & Canonici peterent, ut olivæ ramos populo distribueret, ille autem ex humilitate eadem Sacerdotii excusatione uteretur; tandem Canonici summis precibus postulant, ut si in cineribus Legatum sese gerere noluerit, saltem non recu-

Mirus Prophetiæ casus.

recuſet olivarum officium. Quid multa? victus Fantinus, illud officium, ut prædixerat Laurentius, propriis manibus abſolvit. Has autem Sancti viri virtutes Eugenius Pontifex cùm audiret, animum induxit Venetis Epiſcopum dare. Quo animo acceperit, judicate, ſi poteſtis. Bis fugiendi cepit impetum, & in abdita aliqua loca ſecedendi, bis reſtitit, & ſtare demùm in Patrum ſuorum ſententiis deliberavit. Erant autem ex iis, qui ſuaderent, non eſſe Summo Pontifici obluctandum, ſed parendum Chriſti Vicario. Nonnulli verò, ut nullo modo ſuſciperet, ſuadebant, mundi faſtus, inſueta onera, & corporis imbecillitatem memorantes: fuere etiam, qui ſuaderent, ut fugeret, & afferebant ſinguli exempla Sanctorum, qui vel renuiſſent, vel incogniti profugiſſent. Indicto tamen jejunio, & oratione ſolemni decreverunt PP. conari apud Eugenium, & litteris, & nuntiis, ne ſibi Patrem, Ducemque ſuum auferret, ſine quo ſocietas illa planè periclitaretur: bis miſere, bis reſcripſit Eugenius, & extant duæ illius epiſtolæ, quibus dulciſſimis verbis Patres illos conſolatur; rationibus prætereà graviſſimis, & Sanctorum Patrum exemplis admonet, ne divinæ voluntati adverſarentur. Non parere igitur non potuit Pontifici, ter jubenti.

Ob has Virtutes deſignatur ab Eugenio IV. Venetiarum Antiſtes.

B. Laurentii conatus, ut Dignitatem Epiſcopalem declinaret.

Sũmo Pontifici ter jubenti obſequitur.

CAPUT QUINTUM.

De aſſumptione Pontificatus, familia, veſte, victu, & de pecuniæ contemptu.

ANno ætatis quinquageſimo primo iniit Epiſcopatum; & quidem nulla pompa, aut comitatu, ut Fratres etiam germanos adeſſe noluerit, & adveniſſe priùs novum Præſulem omnis vicinia cognoſceret, quàm plenè intelligeret adventurum. Eam noctem duxit inſomnem, Deum precatus orationibus, & lacrymis, ut ſi id muneris ad ipſius honorem ſuſcepiſſet, nolens alioquin, & invitus, ne ſe deſereret. Scire ſeſe quantum negotii ſuſciperet. Noſ-

Geſta in Epiſcopatu.

Germanos Fratres non admittit.

Deo ſe com-

mendas pro Episcopatus regimine.

se populi multitudinem, ordinum varietatem, amplitudinem principatus sæcularis, quales, & quàm crebras discordias habuissent cum superioribus Episcopis: contrà verò vires sibi tenues, & imbecilles, quippe nusquam, nisi in Monasticis cellulis exercitatas. Cùm hæc, & pleraque alia cum lacrymis effunderet, dicebat, se tanta animi luce repletum, ut non aliter deinceps illius Episcopatus, quàm alicujus Monasterij munera obierit. Familiam sic instituit: elegit binos de suo cœtu Fratres, quorum altero utebatur ad Officia divina, cum altero partiebatur curas majores: quinque præterea ministros habuit per tres, & viginti annos, quibus fuit in eo Pontificatu; quanquam per liberalem jocum dicere solebat, familiam sibi grandem esse, cujus cura premeretur, pauperes Christi significans. Veste usus est colore, quem dicunt, cœlestino, justa longitudine; Tapetas, & aulæa, & cætera ornamenta ædium omninò sprevit, mensa non sordida, sed summa munditie, ad quam de more monastico legebatur, nihil omninò argenti; vescebatur in vitreis, & fictilibus, cibo vulgari semper usus; amavit ova, quòd & stomacho amica essent, & voluptatem non irritarent, nihil appetere, aut damnare; quicquid apponeres, sumere. Accidit semel, ut Pincerna deceptus colore, acetum pro vino apponeret, cùm Laurentius admovisset ori, & acetum esse sensisset, nihil ultrà questus, prandium exigebat sine potu; Pincerna, ut advertit, veniam supplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido vultu: Eia, inquit, curato deinceps officium tuum diligentiùs. Cubile habuit vix sex pedes protensum, tormento paleari, & opertorio, quod Veteres centonem, nostri sclavinam vocant, exclusis semper de thalamo omnibus, ut liberiùs vacaret lacrymis, & orationi. Statim autem operam dedit, ut Pontificalis Ecclesia superiorum Episcoporum aut incuria, aut avaritia neglecta, pro dignitate sedis excoleretur. Canonicorum Ordinem ad nihilum redactum restituit, addidit Sacerdotes, Cantores instituit, eandem adhibuit curam circa alias Ecclesias, ut pluri mæ, in quibus vix Missa dicebatur, nunc videantur esse Pontificales

Institutio Familiæ. — *Tres, & viginti annos Episcopatũ administravit.* — *Humilitas in Episcopatu.* — *Mensæ frugalitas.* — *Actus eximiæ Temperantiæ.* — *Cubile incommodum.* — *Vigilantia pastoralis.*

Mores.

Mores deinde Cleri castigare adortus, deque iis edidit pulcherrimas constitutiones. Sed nihil erat, quod non facilè impetraret, liberalitate, & bonitate naturæ; erat enim alioquin non gravis. Frui Clerum suis fructibus patiebatur; ut nihil illi oneris imposuerit unquam. Pari cura prosequebatur Monasteria, præcipuè Sacrarum Virginum ob sexus infirmitatem, quibus nihil deesse pateretur, vel ad corporis necessitates, vel ad regulares etiam disciplinas. Collapsa restituit, nova construxit. Pulchrum hujus rei testimonium, quod cùm initio viginti, aut circiter, observantia suscepisset, moriens reliquit quinque supra triginta. Non minori studio aliarum etiam ovium curam gerebat. Non fuit credibile, quantus quotidie concursus fieret mœstorum, & laborantium, qui consolari cuperent, qui juvari, ope, ratione, consilio ad eum omnes confluxere. Plebanos quosdam sedulò monere, reddituros aliquando proprii officii rationem. Cæterùm pecuniam contempsit, ut neminem unquam magis contempsisse crediderim. Domus erat aperta omnibus, omne penu pauperibus patebat. Si procurator rationes afferret, nihil accepti, vel expensi videbat ampliùs, quàm quid deesset, aut superesset. Indignum omninò ratus, ut qui animarum quæstui præfectus esset, sederet ad calculos. Primum illi de pecunia institutum fuit, ut nullum penitùs sibi cum Fratribus esset commercium, quia nihil existimavit ad amorem suæ plebis conciliandum, fidemque comparandam efficacius, quàm si tolleret prorsùs omnem ex animis omnium de hac re suspitionem: à qua ut longiùs abesset, quum Leonardus Frater aliquando Pauperem eleemosynam petentem Laurentio commendasset: Vade, inquit ille, & responde Leonardo meis verbis, ut tibi ipse subveniat, postquam à Domino habet, ut de suo dare possit. Illud in amoris fraterni signum retinuit, ut in Paschate, & in Nativitate Domini, & in festo Apostolorum Petri, & Pauli eos donaret duobus panibus, ex farinæ flore confectis. Post mortem autem Fratrum idem tributum mihi semper pendit, quin potiùs, & à Fratribus adjutus ipse est pecunia

Reformatio morum.

Cura Monialium.

Consolatio Afflictorū.

Spretus pecuniæ, & Charitas erga pauperes.

grandi in Bullis Apostolicis Episcopatus, & à me deinceps non minori, præsertim quum ad Patriarchatum evectus est. In cognoscendis autem penuriis hominum adhibere solebat viduas aliquot spectatæ virtutis, & fidei; quòd & ille sexus esset ad hujusmodi misericordiæ opera ferventior, aptior etiam ad indagandas paupertates occultas, eorum præcipuè, qui ex opibus in inopiam decidissent, quorum generi hominum maximè miserebatur. Mallebat autem aliquando decipi, quàm nimius esse in examinando, ut si in alterutro esset offendendum, mallet, cui non oporteret, dare, quàm non dare, cui oporteret: libentiùs dabat res humano usui necessarias, quàm pecuniam, & plures libentiùs dabat res humano usui necessarias, quàm pecuniam, & plures libentiùs summas, quàm majores, ut esset communior in tanto populo beneficientia. Oravit aliquando Laurentium Consanguineus ejus non ita pauper, ut pecunia ejus juvaret in Filiæ dotem. Respondit Laurentius: considera, quæso, frater, si parum dedero, non est quo opus habes, si multum, defraudabo multos, ut uni satisfaciam: & prætereà quidquid illud est, quod est ad cibos potiùs pauperum, quàm ad intortos crines, aut margaritas, ab Ecclesia traditum est; igitur ignosce, si dare non possum. Sed nihil fuit Civitati gratius, quàm lignorum naves onustæ, quas sæviente hyeme distribuebat Pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidie confluebant. Vnde non crederes. Vidi aliquando, cùm ab eo eleemosyna peteretur, quòd pecunia non posset promissione satisfacere. Sæpè cùm domi nihil reliquisset, æs alienum contrahere. Et cùm Procurator rogaret eum, qua spe faceret, Domini mei dicebat, qui pro me dissolvere facilè poterit, nec spes illum fallebat; nam continuò submittebat illi Dominus pecuniam insperatò multis de locis. His moribus, & disciplina incredibile est, quantum benevolentiæ, & auctoritatis apud omnes ordines comparaverit.

Opera misericordiæ.

Liberalitas in pauperes.

Carnem, & sanguinem non respiciebat.

Mira in Deū fiducia.

CA-

CAPUT SEXTUM.

De gratia verbi, consilio, sapientia, prudentia, justitia, conscientia, & de infusa scientia.

HAbuit autem hoc donum divinitùs collatum, ut omnes, cum quibus esset, lætos semper, placidosque dimitteret, omnibus satisfaceret. Boni juxtà, malique, modesti, facinorosi sine ullo penè discrimine illum colebant. Sic verba, & oculi, & motus, & omnia quæcunque aut diceret, aut faceret (tanta erat virtutis, & gratiæ vis) rapiebant animos omnium in amorem. Initio quidem Pontificatus, cùm de Mulierum ornatu decretum edidisset Uxorum quarundam Maritis ingratum: Dux noster illorum querelis deceptus, quasi libertati sæculari metuens, accersiri eum jubet; queritur ea de re acrioribus verbis, ut fuit natura vehementior. Tùm Laurentius Pater mansuetè simul, graviterque respondens, sic illius animum demollivit, ut Dux conversus ad astantes, neque lacrymas continens, Angelus, inquit, non homo loquutus est: Vade Pater, & fungere officio tuo. Illum deinceps velut Apostolum veneratus est: ut aliquando per jocum dicere soleret: præter Laurentium, neminem esse mortalium, cum quo animam commutaret. Consulebatur autem dubiis in rebus, & quanquam irent quasi ad hominem, divino potiùs, quàm humano spiritu respondentem: res tamen humanas, tàm publicas, quàm privatas, quas nondum illi experiri contigerat: (siquidem ante vigesimum annum confugit ad solitudinem, primo, & quinquagesimo rediit) sic callere videbatur, perinde ac semper tractavisset; ut dicere non verear, nihilò mihi minus prudentiorem esse visum, quàm meliorem: si tamen prudentia bonitatis pars non sit. Jam verò in jure dicendo, sapientiam illi dicant, qui viderunt, & præsertim Curia Romana, quæ nihil unquam ab eo judicatum rescindi passa est: sententiæ illius

Gratia sermonis.

Eximius actus mansuetudinis.

Quasi Oraculũ consulebatur in rebus arduis.

Prudentia.

Mirum de justitia Beati.

illius inappellabiles habebantur, & quanquam in irrogandis pœnis clementior est habitus: Justitia tamen fuit, quæ neque precibus, neque lacrymis frangi posset. Nulli illius cœnaculum, vel cubile non patuit; non Causarum multitudine potuit, non protervitate litigantium defatigari. Stabat veluti rupes immobilis ad turbines Causarum, quibus nulla ferè, ut opinor, in Orbe Ecclesia magis agitatur propter amplitudinem Civitatis. *Parviloquium.* Gratissima in primis fuit brevitas respondendi, qua & paucis absolvebat, & cæteris adeuntibus satisfaceret faciliùs. Sed qua justitiæ luce afflatus ad judicandum veniret, præsertim majoribus in Causis: erit satis apertum testimonium, quod referemus. *Mirum de justitia Beati.* Matrimonii lis orta Paduæ est inter haud vulgares familias. Ad Fantinum Episcopum, de quo dixi, defertur. Ille causa cognita cum leges favere Mulieri, quæ virgo asserebatur, viderentur, pro muliere pronuntiat. Juvenis, qui sponsionem factam pernegabat, innocentiæ conscius adversus tantæ auctoritatis Judicem, Laurentium pro secundo impetrat. Laurentius autem cùm videret à sapientissimo, & optimo alioquin Judice secundùm Mulierem judicatum; tamen lacrymis Juvenis permotus, opem implorantis Causam non suscipere non potest. Ad orationem autem se confert, quam gravioribus in Causis habebat pro fidelissimo Consiliario. Hac diligentiùs facta, judicat secundùm Virum. Propinqui Mulieris nihilò segniùs tertium Judicem petunt, & impetrant Episcopum Tarvisanum. Js quoque pro Muliere pronuntiat. In discrimine videbatur Laurentii sententia, duabus adversis, & expectabant omnes attentiùs tantæ contentionis exitum: cùm judex æquissimus Deus ipse se pro quarto gerere voluit, & litem omnem dirimere. In lucem producit incestum Mulieris, quæ ex Consobrino, & eodem Clerico gravida, cùm partum ampliùs differre non posset, amisso pudore, & patefacto flagitio, divinam fuisse, non humanam Laurentii sententiam, confessa est. *Puritas conscientiæ.* Conscientia autem fuit explicata, pura, integra, quæ omnia dirigeret æquitate; Scientia verò, quæ potiùs divi-

divinitùs infusa, quàm humanitùs acquisita videri posset. Vix enim elementa prima didicit à Præceptore, & tamen nihil est in sacra Scriptura disputatum, de quo non posset gravissimè respondere. Dicam quod accidisse memini. Venit ad eum Theologus, qui audierat de illius Doctrina, & præsertim quòd didicisset sine Doctore. Audire voluit, & periculum facere. Movet illi quæstionem de divinis relationibus. Respondet Laurentius, ille responsum laudans, repetit adhùc, velut cum Circulatore sophista sibi res esset. Tùm Laurentius: scriptum est, Frater, *contentiones, & pugnas legis devita, sunt enim inutiles, & vana.* Dixi quid sentirem, si satisfeci, placet, sin minùs, quære, qui tibi respondeat sapientiùs. Compunctus ille, & gratias agens, petita benedictione discessit. Scripsit autem volumina tresdecim, & sermones quadraginta. Crebra illius scripturarum usurpatio, devota traditio, stilus redundans, & copiosus, qui si Gentilium litteris dedisset operam, potuisset inter Scriptores elegantes annumerari. Voluminum tituli hi sunt: Signum Vitæ. De disciplina Monasticæ professionis. De spirituali, & casto connubio verbi, & animæ. De Humilitate. De spirituali interitu Animæ. De triumphali agone mediatoris Christi. De interiori conflictu. De complanctu Ecclesiæ. De Corpore Christi, & Sanguine. De vita solitaria. De contemptu mundi. De sermone Domini in Cœna. De Officio Pastorali. De Obedientia. De gradibus perfectionis. Sermonum autem titulos apponere operæ pretium non judicavi.

Scientia infusa.

Excellentia voluminum Beati.

Enumeratio Opusculorũ.

CAPUT SEPTIMUM.

De mansuetudine, & dono lacrymarum, & corporis figura.

QUantò autem magis auctoritate, & gloria crescebat, eò magis fiebat humilior. Audite mansuetudinem;

Mansuetudo.

nem: nam cùm Prælatus magnæ, plus ob pecuniam, quàm vitam, auctoritatis, ductus invidia, variis eum quotidie calumniis laceraret; ut expleret animi malitiam, indicit conventum plurimorum præstantium & doctrina, & dignitate virorum, quasi de Theologica aliqua quæstione disputaturus: at conclusiones quasdam proponit, decretis illis contrarias, quæ Laurentius ediderat de sumptu, & ornatu Mulierum. Ridere partim, qui aderant, parti mirari, quam ad rem essent convocati; qui verò graviùs sentiebant, indignè admodùm pati, quòd illud spectaculum non honor Dei, sed maledicendi cupiditas coëgisset. Tandem bonus Pastor manu silentio indicto,, longam pro Mulieribus orationem habet. Cujus epilogo, cùm misericordiam, & lacrymas movere vellet, pluribus simul locis excitatus risus est; gratiæ iis, qui venerant, actæ. Disputatores ad cœnam vocati, atque ita discessum. Affuit quidam Patris nostri dilectus in spiritu filius, qui hujusmodi re mirificè commotus, quòd homo petulans sanctissimum Virum hujusmodi contumeliis incessisset, accurrit ad Laurentium. Aderam tum ego fortè, cùm hic & ira, & via fessus: & quid, inquit, Pater? Patieris ne honorem tuum ab iis improbis lacerari? Tum Laurentius, quid est, Fili? ille rem omnem, uti se habet, narrat, non verbis solùm, sed & ore, & oculis, & manibus sic indignantibus, ut non eum solùm, in quem essent illa jactata, sed quemvis alium immunem ab injuria facilè commoverent. Quid tum Laurentius? putatis ne aliquod irati animi signum protulisse? Testor Dominum Jesum, cùm intentos in eum ad id unum conjecissem oculos, nihil mutationis in eo vultu perspicere potuisse. Nihil indoluit, aut questus est, imò noluit scire quis affuit, quis dixit, non fronte, aut vultu signum aliquod, vel minimum edidit animi commotioris; ut autem mœrentem filium solaretur, placido vultu, noli, inquit, te afflictare, Fili: Dominus Jesus, cujus negotium est, ipse aderit honori suo. Neque sanè in eo fefellit, nam paucis post mensibus Dux ipse cum satellitibus suis partim exilio, partim vinculis, morte

Alius eximius actu- Mansuetus dinis.

te nonnulli affecti sunt. Quanquam autem nihil videtur addi posse ad hanc mansuetudinem; nescio tamen, an id, quod accidit iterùm in simili genere, sit admirabilius. Nam cùm solemni pompa Eucharistiæ Sacramentum festo Corporis Christi circumferretur, comitatu, (ut solet) totius populi frequentissimo, helluo quidam, qui Clerici scelera ab Episcopo damnata impudentiùs defenderat, ante ostium propriæ domus consistens, dum inde Laurentius transit, Deum nihil veritus, qui ante ejus oculos incedebat: En, inquit, qui pro Sancto colitur. O insani, qui talem hominem adoratis. Audit Laurentius, sed quid arbitramini? Gradu, quo vadebat, perseverat, non vultum, non oculos deflectit, & cùm aliquot pii homines commoti rei indignitate cum facibus ad illius domum vellent concurrere, vix à me, qui tunc aderam, repressi sunt. Quod tamen facinus vindicavit paulò post Senatus majori Laurentii gloria, illa præter cæteras inflicta pœna, ut perditus ille frequentiori populo in Ecclesia Pontificali super Pulpito publicè mendacium fateretur. Certavit autem Dominus cum Senatu nostro in pœna, suppliciоque miseri; nam paulò post pulsus Urbe est, profugusque nunc errat procul à domo, liberisque inops, atque mendicus. Sed infinita sunt talis mansuetudinis testimonia. Erat autem verborum, actionumque tanta mensura, ut si inferiora hæc cœlestibus conferri fas est, (cœlestis enim certè animus esset) vix ego motus cœlorum, & revolutiones, & gyros agi majori ordine, atque mensura crediderim. Ipse cuidam Discipulo revelavit, sibi à Deo donum fuisse, ut quovis loco, aut tempore se colligere vellet, & in cœlum mentem erigere, semper posset. Quòd si fortè aliquibus, ut solet, imaginibus turbaretur, non aliter abigere se diceret phantasias illas, quàm si muscas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis causarum, actionumque turbinibus semper quietus, & immobilis, nihil audire diceres, quasi in cœlo esset animus, corpus in terris. Rursùs autem si stylo, aut orationi se se dedisset, & interpellaretur, ut sæpè fit, ab aliquo eum adeunte, videres sine ulla molestia, cœpto opere inter-

Ex cœlesti dono, omni loco, & tempore se colligebat.

Imperturbabilitas.

CAPUT OCTAVUM.

De amore fraterno. De ejectione Dæmoniorum. De misericordia, & Moniali, cui per Spiritum Eucharistiam communicavit.

SEd quia de Marco, & Leonardo fratribus nihil hactenùs dixi; nolim aliquis existimet, ullos unquam sese majori charitate dilexisse. Visebatur ab his quotidie; ad eum publica omnia, & privata deferebant; sed omnes ferè illorum sermones erant de æterna vita. Cæterùm quàm divino spiritu omnibus in actionibus suis ageretur, ultimis illorum horis apparuit. Laboraverat Marcus valetudine diuturna; domo per annum non exierat. Cupiebat Fratrem videre, quo nihil in terris charius haberet. Recusabat Laurentius venire, domo enim fraterna, sicuti materna (anteà diximus) semper abstinuit. At ille orare enixiùs, & obsecrare per fraternæ jura pietatis, ut mori eum non vellet sine sua benedictione: solabatur eum, & promittebat venire Laurentius, sed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus Pater, ibam ego, orantes, ut veniret; siquidem vivum reperire vellet. Dicebat, bono animo essemus, venturum se se, cùm tempus exigeret; & certè aliquoties videbatur meliùs habere. Cùm autem apparuit hora, quam expectavit, fallere charissimum Fratrem noluit. Ecce venit ad eum, cùm minimè expectaremus: jam propinquus erat emissioni spiritus. Ingressus, & super lectulum Fratris incumbens, salutat eum dulcissimis verbis; quasi promissum persolutum venisset. Marcus hilariori vultu conversus, significato gaudio de illius adventu, inter ejus amplexus lætus, & voti compos in Domino requievit. Ne tamen, aut fortè, aut casu hoc accidisse aliquis existimet, idem penitùs nono post anno in Leonardo fecit. Quintum ferè mensem domo exire, & Laurentium videre non potuit; ibam, aut mittebam, qui dice-

Fraternus amor.

Casus mirus.

Alter mirus casus.

diceret, Fratrem extremum spiritum agere; at ille respondebat, horam adhuc non esse; sic per multos dies rem duximus, ego eundo, aut mittendo, ille differendo; hora ea, qua promiserat, venit; cùmque summa cum lætitia eum Pater excepisset, vespera ejus diei inter illius brachia spiritum feliciter emisit. Addam illud etiam ad illius gloriam, & solatium meum. Oravit pro Fratre illis diebus precibus ardentissimis; & cùm post aliquot dies ad eum venissem, afflictus mœrore adhuc recenti, post prima verba salutationis: gaude, inquit, Bernarde fili, Leonardus Pater tuus salvus est. Hoc ego cùm ingenti gaudio excepissem: & quomodo (inquam) scis Pater? salvus, inquit, est, & aliud ne cures. O lacrymas dulces, plenas lætitiæ, & pietatis, quas ibi fudi ante pedes illius, cùm tantæ lætitiæ nuntium nuntius tàm fidelis attulisset. Quid autem alia innumerabilia consecter de spiritu Prophetiæ? Vitam sanctissimæ Abbatissæ, à Medicis derelictam, dilatam à Domino dixit, & paucis diebus liberata est. In eodem Monasterio Sororem miræ Sanctitatis comploratam, & jam penè exanimem, lugentibus aliis bono animo esse jussit, & illo triduo omninò libera evasit. Propinquum suum, qui triremem conduxerat ad convehendas ex Portu merces, cavere jussit, ne triremem in Ponto dimitteret; ille verò non solùm triremem dimisit, sed maximo etiam fortunarum naufragio est affectus. Cæterùm & filiorum orbitates, & lucra, & damna, & honores, repulsasque, ægritudines, & incolumitates, aliaque, tùm prospera, tùm adversa, quæ quotidie accidunt, innumerabilia ante dicebat. Filium meum desperatum à Medicis, extremum spiritum agere ad eum detuli; ut consulerem de loco sepulturæ. Ille suspenso priùs aliquantulum & vultu, & sermone, respondet, tempus adhuc non esse talis consilii. Ego quia ex peste familia extra civitatem aberat, admiratus hujusmodi responsum: quonam modo, inquam, potero, Pater, tempestivè deliberare, quem jam expirasse existimo? Rursùs ille: redi bono animo: tempus adhuc non est. Reversus igitur domum,

Prædictio salutis Fratris defuncti.

Prædictio sanitatis.

Alia similis prædictio.

Prædictio naufragii.

Aliæ Prædictiones.

Prædictio altera.

mum, reperi Puerum præter omnem ſpem melius habere. Neque tempus illud benignitate Dei ad hunc uſque diem apparuit, & ſpero, Filium potiùs de mea, quàm me de Filii ſepultura cogitaturum. Sanè ipſe ſuum obitum prædixit Virginibus Sanctæ Crucis per dies aliquot antequam accideret. *Prædictio ſui obitus.*

Neque minor in eo fuit Dæmoniorum pellendorum, & diſcernendorum gratia Spirituum. Qui affuit, & vidit, narravit mihi, Mulierem ad eum deductam ſpumantem ore, & dentibus frendentem, quod ille videns: attuliſtis ne, inquit, mihi hunc Dæmonem, tanquam ad Apoſtolum? ite, Fratres, & quærite qui ſit me ſanctior; ſum enim homo peccator. Enimverò illi magis orabant genibus provoluti: Age, inquit, valeat veſtra fides, quæ Cananææ profuit, & Centurioni; impoſita arreptitio capiti manu: quid, inquit, male Dæmon veniſti Pauperculam hanc vexare? ubi nunc ſuperbia tua, cùm de Cœlo decidiſti? non te pudet depugnare cum Muliercula? age, dimitte illam; Dominus Jeſus te præcipitem agit; ſignaculo ſuo inſignita eſt. Videres inter hæc verba illam contumaciam, atque oris diſtorti pravitatem explanari, illum tremorem, palloremque in naturalem verti faciem. Admirantibus omnibus, & Omnipotenti Deo gloriam reddentibus, liberata eſt. *Virtus fugandi Dæmones.* *Mira liberatio Energumenæ.*

Spiritus verò, cogitationumque diſcretio, ubi nam major apparuit? *Donum diſcretionis Spirituum.* Decreverat Monaſterium Monialium reformare, quod ut faciliùs aſſequeretur, aſſignare volebat illis in Confeſſorem Virum fidelem, & ſanctum: is autem, ut erat bonus, & ſimplex, recuſabat; timens cum Mulieribus implicari. Poſtquam negavit, tactus pœnitentia eſt, deliberat redire. Hunc autem cùm Laurentius procul venientem conſpexiſſet, priuſquam verbum Presbyter ille faceret, aut diceret ad quid veniret, dextera cingulum tenens: benefacis, inquit, Frater, novi ad quid venias; velim autem ſcias veluti cingulum iſtud (manu ſi quidem cingulum ſuum tenebat) ſic à Deo te mihi eſſe permiſſum. Admirans ille, & magis corde compunctus: accipe pro ſervulo me, inquit: nunquam mandata tua

Alter casus discretionis Spiritus. relinquam. De Plebano non tacebo, adulterio, simonia, furto, & omnibus probris infami, qui ad ultimam inopiam redactus, ut omninò neque se, neque filios posset alere, quos occultos alebat; impias sibi manus afferre statuerat; hoc cùm cognovisset in spiritu Laurentius, accessit illum; dicit, quid cognoverit, solatur eum verbis charitate plenis. Tum declarat, accidisse hoc, permittente Domino, propter ejus flagitia, & nisi resipiscat, majora minitatur: misereri tamen illius inopiæ: dat illi deinde aliquot aureos. *Charitas erga Sacerdotem.* Cùm eximiam charitatem miser ille vidisset, quippe qui, vitæ malè actæ conscius, pœnas potiùs aliquas, quàm eleemosynam expectaret, procidit ad pedes illius, & totus liquefactus in lacrymas, non poterat divelli: promittens, & jurejurando contestans, vitam reformare; & comprobavit quidem opere, quod promisit. Vixit autem posteà aliquot annos timens Dominum, & in mandatis illius incedens, magna cum admiratione hominum, qui eum ante cognoverant. Statueram, optimi Patres, delibare potiùs Miracula, quàm narrare: mores etenim, & Angelicam in terris conversationem describendam præcipuè susceperam; sed veluti incurrens in hæc, silere non potui; posteà verò quàm sic necesse fuit, non omittam hoc, quod est genere præclarum, & magnitudine rarum, & fama notissimum. *Miraculum ingens.* Sacra quædam Virgo erat magnæ sanctitatis; hæc per multos annos abstinentia, vigiliis, orationibus steterat ante Dominum. Accidit autem, ut solemnitate Corporis Christi, neque Sorores aliæ, neque ipsa communicare divinis mysteriis possent. Et cùm ægrè ferrent, & illa in primis sanctissima Mulier, oratum Laurentium mittunt, quia propè esset Monasterium, ut si gratiam communicandi eo die habere non possent, ipse saltem dignaretur, dum celebraret, pro Ancillis suis orare: promittit Laurentius: cùm autem celebraret ad populum, post elevatum Sacramentum, factus extra se ipsum est, detulitque eum Spiritus ad illam Mulierem, in cella clausam, & contemplationi vacantem; quæ fortè tunc miro quodam desiderio communicandi teneretur, & sacra

cra

tra illi mysteria communicavit, sive in corpore, seu extra corpus, Deus scit; ab oculis quidem totius populi non discessit, donec ad se ipsum reversus ab illo pietatis officio reliquum Missæ peregit. Cùm autem Virgo illa, quod acciderat, Sacerdoti nuntiasset, Sacerdos Patriarchæ, jussit ille, ut gratias omnipotenti Deo agerent, non sibi, & ut nunquam, donec viveret, manifestarent. Hæc ergo, Patres, & hujusmodi alia multa, à Laurentio fieri optimum Deum crediderim voluisse; sive, ut suam bonitatem, atque potentiam, nec temporum edacitate consumi, nec immutari malignitate morum, nec Fidei nostræ tepiditate imminui crederemus; sive, ut ea etiam, quæ sacris litterarum monumentis edita sunt, & alioquin videri solent impossibilia, faciliùs crederentur à nobis. Quippe cum legerimus, Ambrosium, cùm esset Mediolani, Martini exequiis interfuisse apud ultimas Gallias: Severum item Ravennatem Episcopum ad S. Geminiani exequias Mutinam in spiritu concessisse; increbrescere tanti Viri fama quotidie, & latiùs, atque latiùs diffundi cœpit. Habere eum sæpiùs apud se Eugenius Pontifex voluit, semper excusavit, metuens, ne quid ei noceret Curia Romana. Cùm autem Eugenius Urbe pulsus Bononiam venisset, efflagitatus ab eo, refragari non potuit, quòd amplius, neque alpes, neque itineris longitudinem, sicut anteà fecerat, causari posset. Exceptus est à Summo Pontifice frequentibus Cardinalibus his verbis: *Salve decus, & gloria Præsulum*. Ab universa autem Curia maxima veneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud se retinere, sed imbecillitatem corporis excusans, paucos ibi moratus dies, rediit inde lætior, quàm ierat: reliquit ibi maximum odorem Sanctitatis. Pari amore, seu majori etiam Nicolaus Quintus Pontifex nobilissimus eum dilexit, ut in illo ornando certaverit cum Eugenio. Nam sicut ille Episcopum, quamprimùm potuit, fecit: ita hic Patriarcham, cùm primùm oblata occasio est, creavit: Gradensi siquidem Patriarcha mortuo; Patriarchatum à Grado, nobili quondam Urbe, transtulit Venetias, idque nec cognita, nec postulata Senatus nostri volunta-

Humilitas Beati.

Incrementũ famæ Sanctitatis.

Manere renuit apud Summum Pontificem.

Encomium Beato datum à Summo Pontifice.

Ab altero Sũmo Pontifice maximè diligitur, à quo creatur Patriarcha.

te, quippe qui non minus hominem, quàm Civitatem eo facto exornare cuperet. Allata res haud satis Senatui placebat, verenti, ne Spiritualis, & Ecclesiastica Dignitas aucta opibus, & auctoritate, veteres, quas cum superioribus Episcopis discordias habuerat, renovaret: Beatissimi tamen Patris mansuetudo diremit facilè dubitationem. Adiit enim continuò Ducem, & Collegium; se se dixit abhinc duo de viginti annos invitum Episcopum factum, & à quiete sua in hos turbines sæculares injectum: desiderare nunc quietem, & minui magis pondus Præsulatus, quàm augeri; sibi esse in animo hoc oneris, quibuscumque posset modis, deprecari, nisi ipse Dux, ad quem Civitatis suæ dignitas pertineret, fortè sentiret aliud, pro cujus honore, quoniam ita de se merita Civitas esset, nullum laborem recusare deberet. Excitavit omnium lacrymas Sanctissimi Patris mixta charitati humilitas. Dux, qui rem hanc ægerrimè ante tulerat, & ab Eugenio tentatam semper impugnaverat, statim ex sua, totiusque Collegii sententia, enixè eum rogare cœpit, ut libenti animo id muneris susciperet; sic quod invidiosum fuerat in dignitate, ex mansuetissimis Sancti Viri moribus gratissimum factum est.

Humilitas Beati.

CAPUT NONUM.

De dictis ab eo, memoratu dignis, & summa nominis ejus celebritate.

Dicta æterna memoria digna.

SED quia mores, & actiones illius hactenùs prosecuti sumus, subjecimus etiam de dictis aliqua, memoratu digna, quantum meminisse ex domestica consuetudine potuimus. Dicebat: Servi Dei non esse, à magnis peccatis cavere, id enim esse sæcularis hominis, sed parva vitare, ne charitas refrigesceret. Non simul ac corpus extenuatum fuerit, de abstinentia remittendum, propter-

pptereà enim abſtinendum. Tribus Monacho opus eſſe, deſiderio, moderatione, & gratia; nam ubi horum aliquod deſit, ibi perſeverantiam eſſe non poſſe. Humilitatem eſſe torrenti ſimilem, qui æſtate tenuior quaſi ſerperet, hyeme verò, atque vere inundaret; ſic humilitas in proſperis quidem exigua, in adverſis magnanima eſſe debet. Minimè ſibi placebant in Monaſteriis ampla ædificia, & cùm videret laxiora cœnacula, cellaſve ampliores, caput quaſſans dicebat: non ſic Patres noſtri, non ſic. Dormitorium ipſe fecit apud Leonicum ex ſepe, & creta, cùm tamen latericium facere facilè poſſet propter Monaſterii facultates; dicebat enim nullam rem Monachum aſpicere debere in hoc ſæculo, quæ deſiderium illius teneret. Maximè penſanda eſſe eorum propoſita, qui ſe conferrent ad Religionem, ne, dum ineptus ſuſcipitur, aptus ab eo corrumpatur. Dicebatque cùm augeretur nimium numerus, rigiditatem vitæ, atque Monaſticum vigorem diutiùs non poſſe conſiſtere; raram ſiquidem eſſe perfectionem. Memini, Adoleſcentem nobilem ad monaſterium confugiſſe, quem cùm intellexiſſet Fratrum nimiis ſuaſionibus pellectum, Patri flagitanti reddidit, dicens: accipe Filium tuum, Religionis propoſitum à Sancto Spiritu eſt, non ab humana ſuadela, & eſt longè deterius ab Religionis vita deficere, quàm eam nunquam ſuſcepiſse. Ex quo die factus eſt Sacerdos, quotidie Miſſam celebravit, niſi valetudine impediretur; dicebatque, qui cùm poſſet Domino ſuo frui, non frueretur, facilè declarare, Domini ſui curam non habere. Pudicitiam cum carnalibus blandimentis nihil aliud eſſe, quàm ignem extinguere velle, & ligna ſuper injicere. Paupertatis donum quantum eſſet neminem noſſe, niſi qui ſecreto cubiculo contemplatione delectaretur. Conſultò Deum gratiam Religionis hominibus occultaſſe, nam ſi cognoſceretur illius felicitas, omnes ad eam concurrerent. Neminem benè ſcire, quid eſſet humilitas, niſi qui à Deo accepiſſet, ut eſſet humilis; in nullo enim tàm falli homines, quàm in vera humilitate cognoſcenda. Veram ſcientiam eſſe ſcire hæc duo: Deum

Humilitas, Paupertas.

Quotidie rem divinam faciebat.

esse omnia, & se nihil. Sæpè monebat, nunquam amittendam de Deo fiduciam: illam esse, in qua animi vita consisteret. Divitem, dicebat, non posse salvari, nisi per eleemosynam. Tantò facilius esse munus Imperatoris, aut Ducis, quàm Episcopi, quantò difficilius esset, quæ non videas regere, quàm quæ videas. Inter labores publicos bellorum, quæ ejus ætate plurima fuere, dicebat Senatoribus nostris: si vultis Dominum vestri misereri, nihil vos ex vobis aut esse, aut posse judicetis. Bonum Principem assimilabat capiti, quia sicuti caput, & lingua implorat auxilium pro reliquo corpore, non movente, ita Principis oratio potest placare Dominum, quamvis Populus aliis intendat. Vitanda monebat, quæ multis obstaculis impedirentur, quia opera Spiritus Sancti facilia esent, & æqualia, Diaboli verò aspera, & plena sentibus. Et cùm de Rectoribus Ciuitatum sæcularibus loqueretur, qua illorum laboribus condolens, non sine clementia Dei fieri putabat, ut virtutis comes esset gloria, & quasi laborum, curarumque delinimentum aliquod; tantisper autem gloriæ cupiditati ignoscendum, dum virtutem, velut ancillam, sequeretur, non autem quasi domina præcederet. Innumerabilia alia sapienter, & dixit, & sensit, quæ quidem referre infinitum est. Cæterùm jam plenus erat dierum, nomenque illius, & fama latiùs quotidie fundebatur. Nemo veniebat ad hanc Urbem, qui non vel in primis spectaculis appeteret hunc Patrem videre. Taceo vulgus, & turbam sine nomine, qui quacumque incederet, ad eum visendum, veluti ad Angelum de Cœlo demissum, per vias, & compita concurrebant. Cardinales omnes, Duces, & Principes domi eum invisere, vitam investigare, thalamum, cubile, cœnaculum, omnia lustare oculis, & venerari. Franciscus Sfortia Mediolani Dux, & Blanca Uxor Galeatium majorem natu, & spei magnæ filium adhuc impubem Venetias cùm misissent, illud in primis mandavere, ut Puerum ad Sanctum virum deducerent, ut imponeret illi manum, & ejus orationibus commendarent. Bartholomæus Colleonus, clarissimus hac ætate Dux, magnam ad eum

Celebritas nominis, & famæ Beati.

vim

vim auri detulit, quam in Pauperes dispertiret. Quod fuit, & in militari Viro propter devotionem, & in Patre nostro propter opinionem rarum, & singulare. Jam advenæ, peregrini omnis ordinis, & generis, Pannones, Germani, Galli, Hispani, vel qui Romam ad limina Apostolorum: vel qui in Orientem ad Dominicum Sepulchrum pergerent: tùm felices auras sperabant, si benedictione hujus Patris accepta discederent. In maximis verò Patriæ periculis Dux noster, atque Senatus non aliter ad illius orationem confugere, quàm ad oraculum quoddam. Quantum autem illius oratio proficeret, unum aliquid, priusquam partem hanc claudam, in testimonium referemus. Est prope Corcyram locus asper, & incultus, ubi Vir habitaverat Heremita triginta, & amplius annos, vitæ abstinentia, & orationibus, & quod primum ferebatur, prophetiæ spiritu insignis; gerebat fortè Corcyræ negotium Vir quidam de nostris, tàm genere, quàm moribus præstans, qui cùm arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani Duce gerebamus, & afflictiores viderentur esse res nostræ, adiit Virum Dei: rogat eum, nunquid Veneta Respublica, ut ferebatur, deplorata esset. Ad quem Heremita: commotus est, inquit, furor Domini contra vos, quia verbum Domini projecistis, & nisi Pontificis vestri lacrymæ interpellarent pro vobis, jamdudùm, quasi Sodoma, periissetis. Tale de Laurentio testimonium retulit Heremita in mediis Corcyræ rupibus, & speluncis, cui non solùm Laurentius, sed omnes ferè Mortales incogniti erant, & inauditi. Porrò charitas illa, qua suas oves prosequebatur, vix animo concipi posset, nedum verbis explicari. Totus illi Pontificatus inter gravissimorum temporum, maximorumque bellorum turbines consumptus est. Non erat contentus propria oratione; universos Dei Servos, tùm singulos etiam ad orationem animabat, hortando, monendo, obsecrando, jubendo: ut profectò tantæ charitatis, & ardoris vel minima pars vim Cœlo inferre potuerit. Et hoc, si mihi liceat, proculdubiò dixerim fuisse Quiri-

Mira vis Orationis Beati.

Casus mirus.

Charitas Beati Pastoris in suas oves.

Præsagium Matris.

næ matris præsagium, quod Filio nascenti precata est; iis præcipuè temporibus, quibus ter, quaterve in præcipiti fuit Venetum Imperium.

CAPUT DECIMUM.

De ultima ipsius valetudine; & quæ in ipsa dixit, aut fecit.

Aetas Beati. Attritio corporis ex pietatis laboribus.

AGebat annum quartum supra septuagesimum, corpore quidem imbecillo, & tenui, sensibus autem integris, & sine ullo vitio valetudinis, nisi quòd ingravescens ætas, additis inediæ, vigiliæ, algorisque, ab ipsa adolescentia susceptis incommodis, totum corpus pariter attriverat. Nos autem de ejus vita plusquam de nostra solliciti hortabamur, ut audiendi onera deponeret, quibus ille: vultis ne locum, qui mihi commissus est, deseram? Nam quod ad jejunia, vigilias, & castigationem carnis attineret, senescere corpus, spiritus juvenescere videbatur; & aut D. Paulum referebat, qui nonagenarius vescebatur palmulis, aut D. Hylarionem, qui centenarius farinula, aut alium de Patribus antiquis. Ut autem nihil ad cumulatam gloriam deesset, perseveravit scribere usque ad eam diem. Fortè tunc librum *de Gradibus perfectionis* absolvit. Dum autem post cibum mecum de more ambularet: quàm libenter abirem, inquit, si Domino placeret; neque enim melior sum, quàm Patres mei: sed tu, bone Jesu, obsequi non debes voluntati meæ, sed utilitati populi tui. Voluit autem Dominus preces ejus audire; febri post paucos dies acerrima corripitur, lectum paramus, ille commotior, & indignanti similis: mihi ne plumam paratis? qui mollibus sternuntur in domibus, Regum sunt; non in pluma Dominus meus, sed in durissimo ligno cubitavit; an non meministis, quid Beatus Martinus in re simili responderit? *Non decere Christianum hominem mori, nisi in cinere, & cilicio.* Nihil igitur tunc profecimus, victique ad ejus mattam detulimus inter brachia. Cùm autem neque Medicis,

Usq; ad ultimam valetudinem piissima Opuscula scripsit.

Cupiebat mori.

Actus eximius Humilitatis in extrema vitæ.

cis, neque pecuniæ parceretur, & miniſtrantium circa ſe ſtudium videret, compungebatur animo: En quanta (dicebat) ob hujus ſacci vilis ſanitatem parantur, quanta perduntur? cùm intereà Pauperes Chriſti non panem, non ſtratum, non ignem habeant, ubi calefiant! Intellexit autem Vir Sanctus migrationis diem adveniſſe: Hactenùs, Filii, per jocum res facta eſt, ſeriò nunc agitur: propè eſt Sponſus, eundum illi obviam, & ſublatis oculis in Cœlum, venio (inquit) ad te, bone Jeſu. Obſervatum eſt autem ab his, qui miniſtrabant ei, quòd aliquando plenus animi ardore quodam ſpiritu in Cœlum ferri geſtiebat. Interdùm verò in profundum humilitatis abjiciens, pertimeſcere videbatur divinum judicium; nam dum ego ad eum non ſine lacrymis dicerem: quàm læto animo migrare debes, ò Pater, cui palma Cœlorum parata eſt? Decerni, inquit, Fili, fortibus ſolet hæc palma, non ignavis, meique ſimilibus; hæc humilitatis: illa verò quàm plena fiduciæ; nam cùm nos lacrymari videret, abite hinc cum veſtris lacrymis: tempus lætitiæ eſt, non lacrymarum: ſic in fiducia Macharium, in timore Arſenium referens, inter utrumque medius incedens, ut cum fiducia metueret, nec ſine timore confideret. In campum igitur cum morte deſcenſurus, armari Sacramentis Eccleſiæ, & ad Sacellum inter manus deferri poſtulavit. Et cùm è ſtrato ſublevatus innixus humero meo, labentia membra regere non poſſet, paululum reſedit. Effundebar totus in lacrymas; quod ille animadvertens: quid ploras, inquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram; quam cùm ambabus ſuis tenuiſſet: confide, inquit, & bono animo eſto, nunquam enim te deſeram. O vocem dulcem pariter, & acerbam! Neſcio quomodò non elanguit cor meum; niſi quòd temperata fuit tàm certa promiſſione mœſtitia. Certè illius diei, illius loci, Patres clariſſimi, debeo nimis crebrò meminiſſe legatum, quod à dulciſſimo Patre mihi relictum eſt: omni fide, & ſpe veluti brachiis amplexabor, quaſi obſignatum ab Angelis, ſubſcriptum à Beatis Spiritibus, quorum glorioſam, & innumerabilem multitudinem

Præcognitio proximæ mortis.

Timor, & fiducia Beati in ultimo vitæ termino.

Sacramentorum devota ſuſceptio.

nem ad suscipiendam fidelis Conservi animam cubiculum illud complevisse non dubito. Quam verò supellectilem, creditis fuisse compertam in his ædibus? putasne aurum aliquod, aut argentum? Illud admirabilius, quòd nullum omninò librum possederit, cùm quotidie legeret, aut scriberet, librum tamen ullum possidere noluit. Testamentum omne, quod fecit, efferri sese jussit nulla pompa ad Monasterium suum, quod abest duo millia passuum extra Civitatem, ibique in Sepulchris Fratrum reponi. Neque semel præcepisse contentus, quasi divinaret quid contentionis de illius sepultura esse futurum: vocari nos iterùm jubet: scitis, inquit, quæ de sepultura mandavi? facite quod jubeo, nolite pompam parare, neque enim is sum, quem fortè existimatis; DD. Antonium imitatus, & Hylarionem, qui in locis obscuris sepeliri voluerunt, ne colerentur à vicinis.

Ædium supellex pauperrima.

Testamentum.

CAPUT UNDECIMUM.

De oratione, quam habuit, antequam migraret è vita, & de duobus Miraculis.

Sermo habitus in extremo vitæ.

SUscepta verò paulò ante diem sacri olei unctione, sermonem habuit de mortis utilitate, ac de cœlesti vita miro quodam sensu, ac gravitate verborum. Nam, ut erat supinus, aliquandiù tenuit in Cœlum oculos; tùm denuò semiclausis, in hanc sententiam fari cœpit; verba etiam, quantum potuimus tenere, subjicientur: Videtis, ò filii, horam meam advenisse, benedictus Deus, qui eam tandem venire voluit, cùm nulla sit alia via, quæ ducat in Cœlum. Ille enim venit nobis *via*, *veritas*, *& vita*, ut ejectis de Paradiso miseris exulibus, viam signaret in patriam redeundi. Si enim in hac vita tantùm sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus, sed absit à nobis tàm stulta cogitatio. Quid enim vita hæc, nisi lanugo quædam, ut ille inquit, *& veluti memoria hospitis unius diei prætereuntis? Christus pro nobis mortuus est, primitiæ dormientium;* pudeat nos mortem timere, cùm

Do-

Dominus noſter propter nos mori voluerit : hunc diem ſemper ante oculos habui : Tu ſcis, Domine, quanquam dum vitam meam conſidero, confuſio ſit mihi potiùs appellanda, quàm vita : ſed in ſpiritu humilitatis ſuſcipe me, bone Jeſu, vita, & ſalus animæ meæ. Neque enim in *juſtificationibus meis proſterno preces meas ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis*. Illa ego ovis amiſſa ad te Paſtorem redeo ; vocem tuam novi, non alienorum ; peto, Domine, ut ad ovile reducas ; potes ne ſpernere vocem clamantis ; & confugientis ad te ? Non ne tu ille, qui dixiſti : *Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipſo ſum in tribulatione*? Ecce clamo, plus corde, quàm ore, Domine; *Ecce tribulatio proxima eſt : non eſt qui eripiat*, niſi tu, bone Jeſu. Sed neque felicium Spirituum ſedes affectare auſim, qui ſpeciem intuentur Sanctiſſimæ Trinitatis. Portio tamen aliqua creaturæ tuæ poſtulat micas ſuaviſſimæ menſæ tuæ ; nimium mihi fuerit, & heu quam nimium, ſi ſubtus calceos infimi electi tui loculum aliquem huic puſillo tuo ſervulo non negaveris. Converſus deinde paululùm ad aſtantes : Vos intereà, Fratres, ſervate Domini præcepta ; *Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria ejus tanquam flos fœni*. Contemplamini me, *ecce aruit fœnum, & flos ejus cecidit* : horam hanc quis poterit evadere? ſed mihi credite, Filii, nihil eſt præſtantius, quàm ſervire Domino. Hæc cùm dixiſſet, ſublato pauliſper brachio, quod denudatum tenebat, caligantibus oculis, ut Iſaac illum antiquum videre diceres, aſtantibus Crucis ſigno : benedicat, inquit, vobis Dominus Jeſus, Fratres, & viſcera mea, & benedicat Filiis meis, qui abſunt, quos in Domino parturii. Det vobis cor, ut colatis eum ; aperiat animum in lege ſua, neque vos deſerat in tempore malo : benedicat Principi noſtro, & univerſo Senatui, ut ſortem commiſſi ſibi Principatus ad honorem Dei, & commune omnium ordinum bonum ſibi traditam recordentur. Benedicat denique Populo meo, cujus amorem, pacem, concordiam Dominus in dies magis, atque magis conſervare, & augere dignetur. Diluceſcere cœperat, & *Humilitas, & Religio.*

jam

jam anteà percrebuerat, vivere diutiùs eum non posse. Mota igitur universa Civitas est, Canonici quidem primo diluculo sunt ingressi, quos dulcissimè recognoscens, ab his veniam petebat, si muneri suo non satisfecisset, divinum honorem commendabat, & Ecclesiæ cultum; tum mutuam inter se charitatem servarent. Postremò rogabat, ut in divinis Officiis sui meminissent. Quid ibi rursùs lacrymarum, bone Deus? quid clamorum edebatur? Illum Patrem, illum Dominum, Præceptorem, Ducem. Paulò post Procuratores Sancti Marci ingressi sunt, & alii Principes Civitatis, Sacerdotes, & Religiosi viri; nullus denique Civitatis Ordo arceri foribus potuit; loquebatur unicuique aliquid ad salutem: Procuratoribus, & Principibus pauperes, & justitiam: Sacerdotibus honorem Dei: Negotiatoribus charitatem: Advocatis pauperum Causas: singulis denique officiorum suorum munera commendabat; ut admirabile fuerit, artus illos penè exanimes intento semper spiritu laborem loquendi, benedicendique per totum biduum (tantum enim superuixit) perferre potuisse. Nusquam magis enituit illa puritas, & altitudo animi; neminem respuit; omnes pari fronte suscepit, ut neque Pauperis, neque Divitis, neque Religiosi, neque Sæcularis ulla apud eum videretur esse distinctio. Plura intereà tùm prædixit, tùm fecit, digna memoratu, quorum duo tantùm subjiciemus, ut appareat, omnem hujus sanctissimæ vitæ partem signis, atque portentis, sicut cæteris claruisse virtutibus. Erat ei charissimus in Christo filius, Marcellus nomine, clarus genere, sed vita clarior, & vir bonus, & justus. Laurentium autem sic diligebat, ut palam diceret, si quid de eo accideret, nullo modo supervicturum: cùm audisset igitur de illius valetudine, continuò accurrit, introducitur ad eum, cui ad ejus osculum inclinato Laurentius submissa voce: Marcelle, inquit, quid de discessu meo cruciaris? ego quidem præcedo, sed tu me prope diem sequeris. Sic Domino placitum est, ut hoc Paschate nos iterùm mutuò amplexemur, lætior ille hujusmodi verbo, quàm tristior, initio Quadragesimæ

Pia monita cunctis dedit per duos dies continuos.

Plures prædictiones.

Altera, & præclara ex dd. Prædictionibus.

mæ acri valetudine corripitur, & in Paschate, ut prædixerat, ad sepulturam elatus est. Dilectissimo autem filio Hieronymo graviter laboranti salutem & prædixit, & reddidit: nam cùm destitutus à Medicis pro mortuo haberetur, Mater autem, & Sorores nihil jam spei nisi in Patris hujus orationibus haberent, misit ad eas Sanctus hic Pater, qui diceret, bono animo essent, neque enim illa ægritudine moriturum; quod sicut dixit, ita factum est; paulò enim post reliquit eum febris, & pristinæ valetudini restituitur. *Altera Prædictio.*

CAPUT DUODECIMUM.

Devota spiritus emissio, & inhumati Corporis diuturna permansio.

Sed jam dissolvebantur sanctissima illa vincula carnis, & spiritus, & quæ indissolubili pace per tot annos, atque concordia vixerant, jubente Deo, illa terræ, spiritus cœlo reddendus erat. Claudere paulatim cœpit oculos, facie quadam hilariori, & membra omnia explicare, quasi de labore ad requiem transiturus. Quas ibi catervas Angelorum advenisse vidissemus, si corporeis oculis potuisset videri illa societas? tali igitur comitatu inter eorum cœlestes voces, & cantus, felicissimus ille spiritus velut igniculus in cœlum emicuit. Hic finis Sanctissimi Patris, verè felix, verè beatus. O si mihi nunc liceat laxare habenas lacrymis, & liberiùs lamentari; vim facio mihi, Patres, erumpunt lacrymæ, nec cohibere me possum; sed non est hujus loci, secretum cubiculum aptius est, ibi promissa tua, optime Pater, cùm necesse fuerit, repetam, ibi dexteram tuam testabor; præsertim, cùm sæpè aliàs in maximis periculis invocatus me miris modis adjuveris. Orta altera luce, effusa incredibili concursu tota Civitas est; vi penè fores effractæ, ut in Ecclesiam subitò deferri necesse fuerit ad oculos Populi depascendos. Tanta autem continuò circumstetit feretrum multitudo, ut è gradibus chori, ubi positus

Felix obitus.

Auctor profitetur, mire se à Beato à periculis erutum.

Concursus Populi.

situs fuerat, raptus deinde sit non hominum manibus, sed sola se se comprimentium, atque impellentium turba usque ad valvas Ecclesiæ. Discissæ vestes, sublati calcei, omnia ad venerationem direpta. Cæterùm ut primitiæ aliquæ Sanctificationis; & publicum jam apparere testimonium inciperet, Scholæ illæ quatuor celeberrimæ, sic enim eas appellamus, non quasi ad mortuum, sed ad viventem, & Sanctum, & viris frequentissimæ, & ornatu, ac pompa, non quidem lugubri, aut funebri, ut solent in mortuorum delationibus, sed ut in processionibus, ac supplicationibus, cùm gratiæ publicè Deo redduntur; sic nullo publicè, aut privatim jubente, suadenteve, sed ipsæ per sese instructæ auratis cereis, & omni honoris, ac lætitiæ significatione accurrere. Quare illud etiam testimonium, quod bini ex vestris Fratribus cùm ad illud officium, ut cæteri, adiissent, audire sibi visi sunt suavissimos quosdam cantus, & inauditas modulationes: redeuntibus autem ad Monasterium, & illis non cessantibus: tum alter ad alterum, audis ne, Frater, has melodias? quidni audiam, inquit alter? Angelicus planè mihi videtur iste concentus, non humanus; idem affirmare alius cœpit: utrisque igitur admirantibus nunquam illi cantus, quoadusque ad Monasterium pervenerunt, conticuere. Expletis officiis, cùm efferendi tempus advenisset, ecce quo pacto, præcipuo quodam Dei judicio, tunc quidem occulto, sed paulò post aperiendo omnibus, lis oriri cœpta inter Patriarchales Canonicos, & Fratres Sancti Georgii. Hi cùm ex præcepto Patris nostri repeterent quod mandaverat de loco sepulturæ; illi sacros Canones afferrent, ut Prælati in propriis Ecclesiis sepelirentur, neque semper Defunctorum ordinationibus parendum, ex Marcellini Pontificis exemplo, qui quanquam corpus suum inhumatum sub anathemate permanere jussisset, visum esset tamen Sanctis Patribus, non tàm hominis, quàm Pontificis habere rationem. Interim autem sacrum illud Corpus in Ecclesiæ Sacrario reponitur, quasi litis eventum expectaturum. Accidit autem res omnibus retrò sæculis admirabilis, ac semper memoranda

Cantus Angelici.

Mira contentio habendi Corpus Beati.

Ingens Miraculum Incorruptionis, odoris, & sanguinis recentis.

da per ævum : nam ibi Corpus illud, dum reponitur, altero, ac tertio die, nec corruptionis aliquid, nec fœtoris apparet, itemque & quinto, & ſexto, nihilominus integrum perſeverat. Tantæ rei Miraculo excitata accurrit univerſa Civitas, vident, & exquirunt diligentiùs, nunquid ſit delibutum unguentis, omnia membra contrectant, nihil pigmenti, aut artis, nihil rigoris in membris; fœtoris longè minus, quin potiùs odorem ſuaviſſimum membra illa ſpirare videbantur. Additur Miraculum Miraculo, nam poſt biduum rubeſcere genæ, & vivus per membra ſanguis conſpici cœpit. Et jam capere non poterat Sacrarium illud concurrentem turbam, & ſeſe invicem comprimentem, ut octavo tandem die neceſſe fuerit in Eccleſiam publicè deferri ad oculos Populi exſatiandos. Tum verò & admiratio, & ſtupor, & clamores. Igitur, qui litigant, & hi inſtantiùs poſtulant, & hi cuſtodiunt diligentiùs. Reponitur iterum in Sacrarium, ubi per dies quadraginta perſeveravit incorruptum, & integrum. Omnibus illis diebus nunquam non viſitatum eſt; nunquam Sacrarium illud non apertum omnibus fuit videre, & venerari volentibus, donec ſeptimo ſupra ſexageſimum die, cùm alioquin ſatis commodè ſervari poſſe non videretur, ſepulturæ traditum eſt; officiis, & honoribus, non quibus cæteri ſolent, de quorum virtute, & meritis ambigatur, ſed quaſi Sancti cujuſdam Reliquiæ, ſic cum omni honore collocatæ decimo ſexto videlicet Kalendas Aprilis; cùm ſexto Idus Januarias migraſſet ad Dominum. Multi non ſolùm ex Italia, ſed Illyrico etiam, atque Epiro ad id oſtentum domo profecti; Medici omnes, & præſertim Girardus Veronenſis, Medicus ætate noſtra omnium nobiliſſimus, qui eum in hac ægritudine viſitavit, naturæ nulla vi fieri poſſe teſtati ſunt, præſertim cùm putrida febri laboraſſet. Diffuſus enim per venas quum putridus, & corruptus humor corruperit, neceſſe fuit reliquum Corpus corrumpi; ut impoſſibile penitùs extiterit, abſente calore naturali, vel parvum aliquid temporis integrum, incorruptumque manere. Quantum igitur, quàmque admirabile

Ut Sanctus colitur.

Dies obitus.

Corpus à Medicis miraculoſum judicatur.

rabile ſpectaculum fuerit, aliorum ſit judicium: nam ſi Beatiſſimo Bernardo honori datum eſt, ut dandum erat, quòd Corpus ejus triduo inhumatum ſubſtiterit; quid Laurentio noſtro tribuendum, qui tot penè menſes integer, & incorruptus evaſit? Mota Civitas tantæ rei Miraculo dare operam voluit, ne ejuſmodi ornamento, vel primi ſcilicet, vel Sanctiſſimi Patriarchæ Reliquiis Patriarchalis Eccleſia ſpoliaretur. Hoc facto relatum in memoriam illud Beatiſſimi Martini Turonenſis Epiſcopi, qui quum apud Condatenſem, Pictavorum Urbem, diem obiiſſet, & Pictavi, apud quos obiiſſet, retinere vellent: Turonenſes autem repeterent proprium Antiſtitem, tandiù in contentione res illa verſata eſt, donec à Turonenſibus furto ſublatus propriæ Eccleſiæ reſtitueretur. Quæ autem Miracula deinceps acciderint, quæque accidant quotidie ad ſepulchrum illud divinam opem poſcentibus, ea non aggredi ſatius exiſtimavi; quippe quæ innumerabilia ſunt. Inquirentur fortaſſis aliquando diligentiùs ab iis, quorum, ſicuti auctoritas major eſt, & officium ſolemnius, ita vix crediderim fieri poſſe, ut tanti luminis ſplendorem Deus jacere diutiùs in tenebris patiatur.

Exinde Miracula innumerabilia ad ſepulchrum Beati.

F I N I S.